

ОЛОЖ

15 КҮНЭ

Кийн сийр бурдугун үүнэрэн, бэйзэ астаан, онгорон тахаарар сурх турда. Бу болпууос быйш тохсуньуга Улуус Мунназар көрүлэн, сирн онорууга, бааһаань туһанынга сыллаан улууса 3-с сыллаах былааннар-дьялларар бигэргэмтэ, үс бурдугунан дьярыгырар хаһайыстыбайт. Президент ситимигэр киэрэрин ситистибт.

ИНТЭРИЭСТЭЭХТИК ДЬҮҮЛЛЭСТИЛЭР

(Бүтүүтэ. Иннин 2 стр. көр).

Тыл этингэ улуус үлэтигэр сөптөөх хайысха тутууларын бэлитилэр. Нэһиликтэрингэр бийыл саха уһуулааны үлэбэ киллэрбиттэрин, аны спортивнай саала тута сүлдбэллэрин, билигин таһара дьизэтин куполын оноруу бара сүлдбэрин кэлсээтилэр. Кэлэр өттүгэр чөл олох сизэрин тарбатыыга "сабахтары" кытары бииргэ үлэтихтэрин бабаралларын биллэрдилэр, дьаһалтабы дьизэ кэргэни кытары үлэбэ специалист уонна ычат лидерин штаттарын туруорустулар. Салгыы сана баһылык С.С.Морфуннов нэһиликкэ туох үлэлэр ыһыллыахтаахтарын, инники сорууттарын сырдатам тыл эттэ. Бүрдүгү үүннэрин иттиэнэ ууну

хаһааны курдук кэскиллээх болпуростарга кэскэ санааларын билиһиннэрдэ уонна ону олоххо киллэрингэ бары бүтүүн туруналларыгар нэһиликтин дьонугар-сэргэтигэр эрэнэрин биллэрдэ. Уопсай муньах кыттыылаахтара улуус дьаһалтатын бийылгы сүлүлээх үлэтин биер санаанан "үчүгэинэн" сыаналаатылар, иннектин өссө ситиһилээхтик үлэлииллэрингэр баһа санааларын эттилэр.

КЫТААНАХХА

Бу нэһиликкэ убаас уматыгынан оттуллар котельнай үлэбэ киллэриллээри сүлдбэр эбит. Дуогабардаах үлэһиттэр дьаһалай сыһааннарыттан эстин тахсыбыт, онон нэһиликкэ сэрэхчичийэр санаата баара бу

муньахха ордук билиннэ. И.И.Яковлев отчуоту туруорбутун кэнниттэн, ыйытыыга үгүстэр манньк котел төһө сэрэхтээбин, төһө кыамтаалаабын сурастылар. Онно В.И.Новгородов хардарда, убаас уматыгынан үлэлиир котел төһө кэскиллээбин, хайдах кыамтаалаабын, онно хайдах үлэлиир наадатын сийилии быһааран бизэрдэ. Нэһиликкэни долгутар иккис сүрүн болпуротунан олохтоох баһыла дьылбата буолбут, "сабыллар буолбут, сокращение ыһабыт дизбиттэр үтү" дьиз араас сураһы истэн бэркэ дыккынэн олоролор эбит. Эмиз Арыылаахха курдук, олохтоох эргин тарилтатын уонна бэкээринэ үлэтин астыматтарын биллэрдилэр, көнүл атыыга бур-

дук төбө суовун, онорон таһаарар бордуюктабы-эки-үүккэ туттарыллар сыана тоёо кыратын ыйыттылар. Нэһиликкэ автобус наадатын эттилэр-иттиэнэ баһыла дьизэ олус эргэбитин бэлиттээн турал, сана дьизин тутары туруорустулар.

Дьаһалта баһылыга И.П.Игнатиев нэһиликкэ инники сорууттарыгар тохтоон тыл эттэ: Норуот тутуугунан билигин, спортивнай саала тутуулан үлэбэ киллэрээхтэн, кэлэр өттүгэр баһыла дьизэ эмиз норуот күүһүнэн эрэ тутуулар кыамтаабын бэлиттээтэ иттиэнэ нэһиликтин дьонун-сэргэтин бу соруу тула түмсэргэ ыгырда.

Түмүккэ муньах кыттыылаахтара улуус дьаһалтатын үлэтин эмиз "үчүгэинэн" сыаналаатылар.

Р.СИБИРЯКОВА.

"КҮННЭЭБИ КЫҤАЛБАТТАН
ТАҤААРАН..."

Тыа хаһаайыстыбата сайдарыгар техника үчүгэй турута, саа ирдэбиллэргэ эппитирэ сүрүн усулуобуйанан буолара саарбаҕа суох. Биһиги улууспутугар тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр саңаны киллэриннэн, айан оноруунан дьарыктанар дьоннорунан Чурапчы селиннэтин олохтоохторо Е.Д.ФЕОФАНОВ уонна И.Е.ДЬЯЧКОВСКИЙ биллэллэр.

Иван Егорович Дьячковский 70 саастаах кырдыбаас. 1957 сыллаахтан МТС-ка (билигин "Чурапчы" МТС ГУП)

рабочайынан, салгыы вулканизаторынан, слесарынан, тракториһынан үлэлээбитэ. Онтон кэлин 70-с сылларга, доруобуйата кыйабыт буолан, олох-дьаһах комбинатыгар норуотка биллэр тимир ууһун К.А.Макаровы — Кыра Энэтин кытта көмүс кутар сыах аспыттар. Онтон аэропорка дизелиһинэн, промкомбинатка көмүс ууһунан үлэлээбитэ, билигин бочуоттаах сыныаланна олоһор. "1941-1945 сс. Аба дойду Улуу сэриитигэр килбизиннээх үлэтин иһин, "В.И.Ленин төрөөбүтэ 100 сы-

лын туолуутун бэлиттээн", о. д. а. медалларынан сыралаах үлэбэ бэлиттэммитэ, хас да төгүллээх социалистическай куоталаһы кыйаһылааба, коммунистическай үлэ удэригэ.

Рационализаторскай үлэтин МТС-ка слесардыы сүлдбэн сабалаабыта.

— Үлэһит күннээби кыһалбатын таһааран, илии үлэтин чөлчөтөр сыаллаах өнгөөх металлартан араас шайбаларга, буолталарга халыбы, кыра, улахан массыналар камераларыгар вентиллэри, амортизатор эрэһиннэтин, онгон да атын үгүс тариллэри онорбутум. Онтуларбын туһаныы бөҕө, илиинэн онорор курдук буолуо дуо, түргэнэ, үчүгэй сүрдээх, — дьиз ахтар.

— Иван Егорович, отгон тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар үгүһү айбыт, саңаны киллэрбит Егор Дмитриевич Феофанов туһунан кэлсин түспэкиин ээ?

— Мин Егор Дмитриевичтин МТС-ка бииргэ үлэлээбиппит. Кини сааһын тухары, бочуоттаах сыныаланна тахсыар диэри, бастаан рабочайынан, кэлин тракторист-комбайнерунак бу тарилтэбэ үлэлээбитэ. Манаа үлэлиир кэмгэр элбэх сааа техниканы айдан үлэбэ киллэрбитэ. Ол курдук, тракторнай биригээдэбэ биригэдиридин сүлдбэн биригэдиһэн толорулар үс суол үлэни — сирити сөтүгү, бытарыты уонка дэхсиһээбин үлэлэрин биер кэмгэ

толорор абыраллаах техниканы онорбута. Билигин да Кытаанахха дуу, Сыланга дуу туһаналлар. Аны, очолорго 100-тээх трактор мотуорун сиргэ үчүгүртэ сүлдбэн өрөмүөнүүр этибит. Ол үлэни чөлчөтөн, мотуору ууран баран туһаннаах баһаһыаннааба эргитэ сүлдбэн өрөмүөнүүр стэндэни, сөүһү сир талабын кырбыырга "Беларусь" трактор кэннигэр холбонор дробилканы онорбута. Итин таһынан бытархай үлэлэрэ үгүстэр, холобура, подшипнигы тууар, болталары, гайкалары угар стеллаж онорон үлэбитин олус чөлчөтүтэ. Дьаһалтаны хаһар курдук буолуо дуо? Техникалаа баһыта саңаны айдаччылар испиһэктэрингэр инженердэргэ тиһиллэн докумуннара. Егор Дмитриевич СР Тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, социалистическай куоталаһы икки төгүллээх кыйаһылааба, о. д. а. бочуоттаах аата үгүс.

— Эн салгыы туку онорор былааннаахкыны?

— От астарар, тизээр волюшаны көлүөһэлээхпин баһарабын. Очотугар үлэлииргэ, тизээргэ чөлчөк буолуо этэ уонна сайын эмиз туһаныахха сөп.

Дьэ, итинник улууска үтүөлээх-өнгөөх рационализатор билигин да уоскуланы билбэт, былаана өссө да иннигэр.

С.БОРИСОВА.

СЫЛЛАРАЛАР УОННА ЧАХЧЫЛАР

Тыа хаһаайыстыбатын улууһа ууну тутууга, хаһааныыга былааннаахтык үлэлиир. Манааха "Мелкорот" ГУП уонна "Аэртэк" ХЭТ бийыл күүскэ ыһан үлэлээтилэр. Ол курдук, Лена — Туора Күөл водоводун тутуугугар 5323 тый, солк. улахан үлэ ыһыллына, сааа быһыттар тутулуунулар.

ХХХ

Баһынай хамсаһына сайдыыны ылар. Улууска Президент ситимигэр кинээр 9 баһынай хаһаайыстыбата баар. Олор, сүрүннээн, сөүһү интентинэн уонна бүрдүгү үүннэринэн дьарыгыраллар. Хас нэһиликкэ ахсын сибиниһэни итингэ 2 — 3 репродуктивнай фермалар тариллиилэр.

ХХХ

Бийыл туорахтаах культуралар 2944 гектарга ыһыллылар, ол иһингэр ньэһимэнэ 2098, эбизэ 431, селиһинэй 415 гектарга ыһыллына. Бүрдүгү ыһар баһына сирин кэһэ бэлэрдик кэһэтэ, билиһыннэһи кытта тэһиһээххэ, ити 437 гектарынан улаатта, эбэтэр 17,4 %. Бүрдүк баһына сирэ нэһилиһиннээх эмиз көнүллэһэр. Манаа туһанан биригэдиһэн ыһаллар 64 гектарга ыһымы ыһтылар, үүнүүкү быстылар.

Бары көрүнгээх хаһаайыстыбалар бийыл 592,7 тонна хортуопуу үүннэрдилэр, 123,7 тонна осуруот аһын көмүдүлэр, ол эбэтэр, ааспыт сылы кытта тэһиһээххэ, итингэр туһааннарыннан 3 уонна 57 % улааттылар.

ХХХ

Үс сыллааһыта тариллибит "Чурапчы" тыа хаһаайыстыбаннай производственной кооператив (ТХПК) бийыл улуус бары нэһиликтэрин хаһан үлэлээтэ. Сөбүтүһкэ систематын утумнаахтык сайыннаран туттарылар бордуютсуйа иһин тутатына аахсы араас көрүнгүн киллэрдэн, клиеннэрин — таһаары онороччулары кытта кэһэ суох үлэлири ситистэ. Үлэ араас сааа тэрээһиннэрин киллэрдэн, переработканы баһылаан, механизированнай буюуһу күүскэ, көдүүтээхтик туһанан, бийыл аспыт сыллааһар 2 төгүл элбэх эти тутта, үтү тутуу сыллааһы былаанын толордо. Сөбүтүһкэлиир үлэ потреббществоларынан эмиз ыһтылар буолла. Манааха Правительство аһан кредити көрөн, үлэ күрээтэһиллээх усулуобуйата үөсүстүһүмүс.

ИННОКЕНТИЙ
ГРИГОРЬЕВ.

ИЙЭ ТЫЛЫТЫН ХАРЫСТЫАБЫН!

Саха Республикатын норуоттарын генфондатын харыстааһынна департамент үлэтин биер улахан соруугунан дьон-сэргэ төрүүчүтүн үөртэти уонна ону кизиник сырдатыы, тарбатыы буолар. Хас улуус, нэһиликкэ айыы төрүт культураны сэнээрэр, былыргы итээлбитин, Айыы үөртэтин өйдүүр, биһирнир дьон элбээн иһэллэр. Дьэ, ити буолар — үйэ уларыһытыгар билиһит-көрүүбүт кэнээн, элбээн, сайдан иһэрэ. Атын да норуоттар итээллэрэ барыта интэрүөртэр аналлаахтар, кимилэр үгүөбэ, үчүгэйгэ эрэ сирдидиллэр. Оттон кийини итин, кийини кийи оноруу бастыг сыанабыла турар. Чэбдик олох сизрин тарбатыы күннээбинэн быһаарыллыбат, олус кизн эйгэлээх, кэскиллээх болпурас буолар. Олохпут хаамы-

ыта уларыһан, билигин сир айыы саңалыы хамсааһын харахха бырабыллар. Онно, бастаан туран, дьетадан сабалаан оовоо сахалыы өйү-санааны, ийэ тыл кэрэтин арыһыы, инэрин, сизгэ-майгыга уһууу ураты болломто-нуулар. Кырачааннарга кийи кийитэ, норуот кийитэ, айыы кийитэ буол дьиз өйдөбүлү итээлэр. Мантан сабаларан чөл олоххо дьулуһу манна-йгы хардыылар.

Былыргы дьон оовоо олбу араас куһаҥан быһыыны, сураһы кэлсээбэттэр, ол ычаттарын харыстылларын таһар. Уол оово бултааһын, балыктааһын үлэлэрин сатыахтаах, биһиһтээх, ол иһин өбүгэлэрбит уолаттарын батыһыннара сүлдбэн булт албастарыгар уһуулар. Дэлэбэ даһаны "уол төрөөтөбүнэ хара тыаба суор үөртэр" дьизтэрэ дуо, ол аата,

киини кэнээбэ булчут буоллаһына, суор эмиз аска тиксэр. Ити бөлүһүктээһинэ олус дириг ис хоһоонноох. Онтон "кыһыс төрөөтөбүнэ ит үөртэр" дьизчилэр. Биһиги, сахалар, өйдөбүлүт олус кизгэ, ол хаамытыгар баар. Ити, бука, кыраман ыраах үйэлэргэ тус-түспэ саңалаах, араас эйгэбэ олорон аспыт дьон бииргэ булчууларын түмүгэр үөскээбит этнос буоларбытынан тахсарын, утумнуурун умнар табыллыбата буолуо.

Биһиги сахалыы ийэ тылбытын сааан саңарбат буолан эрэбит, кэлсэтэр кэлсэтинбитигэр сыыс тылы кыбытарбыт, туттарбыт элбэх, ону бэйэбит да өйдөбөккө хаалабыт. Билигин ычат төрөөбүт ийэ тылын таптаан үөртэһэн, элбэһи аһан дириг билиһини ыһыан, имигэстик, хомоёйдук саңарыан

наада. Сахалыы истинник саңарыы, сирити-майгыны тутуулу, дьону иттиһтээһин, умнуулуубут үгэстэри сөргүтүү алаһа дьизтэн саңаланыахтаах, онно ийэ уонна аһа холбур буолуохтаахтар. Билигин ычат тыла дьаданыта, бэргэнэ, нарынча, сэргэбэ суоҕа көһүннэ, ол иһин сааа тылын уонна төрүт культураны уһууааччылар сааа суолу-ийи көрдүүллэрэ, тобулаллара эрайыллэр. Норуоппун олорон аспыт оловун, өбүгэлэрбит аатырын бил-көрө сааһыны, фольклор көрүнгэрин үөртэтин кыра кылаастартан сааһылар, бука, туһалаах буолуора. Чигэтэн эттэххэ, ийэ тылбытын — сахалыы сааһытын харыстыабын!

